

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000 м. Львів, вул. Університетська,1; тел. (032) 272 70 40
факс (032) 297-89-03, zoomus@franko.lviv.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи,
д-р. хім. наук, проф.
_____ Б. Я. Котур
" ___ " _____ 2012 р.

НАУКОВИЙ ЗВІТ
про використання коштів, що спрямовані на збереження та забезпечення
належного функціонування у 2012 році
Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею
Львівського національного університету імені Івана Франка

Заст. начальника НДЧ,
канд. фіз.-мат. наук

І. М. Куньо

Декан біологічного факультету,
канд. біол. наук, доц.

І. С. Хамар

Науковий керівник,
д-р біол. наук, проф.

Й. В. Царик

1. Перелік заходів, які були здійснені для підтримання Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею Львівського національного університету імені Івана Франка (Музейної колекції)

Станом на 20 грудня 2012 року Музейна колекція налічує 171537 експонатів, які представляють фауну всього світу.

У 2012 році здійснено два повні протруювання всіх фондів музею та проведено їх впорядкування. Крім того, були спеціально додатково перевірені та протруєні частина старих колекцій. Для ефективнішого збереження колекцій музей було забезпечено спеціальними дерев'яними коробками для збереження комах та картонними для збереження моллюсків, які дадуть можливість надійніше зберігати зоологічні зразки й запобігати їх руйнуванню та пошкодженню. Проведено дозаливання і фіксацію нових експонатів музею, загальною кількістю 40 зразків, виготовлено низку сухих музейних предметів (опудал, тушок та скелетів), серед яких новий для музею вид (опудало магелланської гуски *Chloephaga rubidiceps*), опудало великої (понад 1 м) зеленої ігуани (*Iguana iguana*). Для виготовлення нових музейних зразків музей забезпечено ватою.

У травні здійснено експедицію «Моніторинг фауни Західного Полісся – «Прип'ять – 2012» в долини річок Прип'ять, Стохід, Случ («Прип'ять-Стохід» і Шацький НПП, Рівненський природний заповідник) для збору наукового матеріалу.

У вересні, з метою збору наукового матеріалу, здійснено експедиційні виїзди в долину р. Західний Буг та Природний заповідник «Розточчя».

Музей поповнився на 161 одиницю зберігання, серед яких заслуговують особливої уваги зразки морської фауни узбережжя Куби передані приватною особою. Це зокрема: шкура карибської рифової акули (*Carcharinus perezii*), щелепи акули-бика (*Carcharinus leucus*), краби: коробочка вогненний плямистий (*Calappa flammea*), скрипаль (*Uca major*) та флоридський кам'яний (*Menippe mercenaria*), риби: скат хвосток ямайський (*Urolophus jamaicensis*), спиноріг королівський (*Balistes vetula*), риба-коробочка (*Ostracion cubicus*), риба-псевдокубик крапчастий (*Lactophrys bicaudalis*). Співробітниками музею опубліковано: 1 – монографію, 8 статей та 6 тез доповідей, 19 нарисів до енциклопедій; подано до друку: статей – 12.

Таблиця 1

Нові надходження до колекцій Зоологічного музею, протягом 2012 року, згідно складових частин музею

| № п/п | Назва частини НН та вид об'єкта | Кількість одиниць поповнення |
|-------|---------------------------------|------------------------------|
| 1 | Оологічний фонд | - |
| 2 | Остеологічний фонд | 34 |
| 3 | Коралів | - |
| 4 | Ракоподібних | 3 |
| 5 | Голкошкірих | - |
| 6 | Малакологічний | - |
| 7 | Ентомологічний | 58 |
| 8 | Фонд риб | 6 |
| 9 | Фонд земноводних | - |
| 10 | Фонд плазунів | 7 |
| 11 | Фонд птахів | 30 |
| 12 | Фонд ссавців | 23 |
| | Всього: | 161 |

2. Перелік нормативних документів, якими обґрунтовується періодичність проведення регламентних та інших відновлювально-профілактичних робіт по збереженню Музейної колекції

Положення про Зоологічний музей біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів. 2007.

Правила роботи наукових працівників з фондovими колекціями. Львів. 2011.

Про затвердження Положення про Музейний фонд України. Київ. 2000 (№ 1147).

Про затвердження Положення про музей при закладі освіти системи Міністерства освіти України. Київ. 1997. (№ 151).

Про внесення змін до положень щодо музеїв при навчальних закладах які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. Київ. 2006. (№ 640).

Інструкція з обліку та зберігання музейних цінностей, що знаходяться в Державному природознавчому музеї НАН України (м. Львів). Львів. 1997.

Інструкція з охорони праці (№399) в Зоологічному музеї кафедри зоології біологічного факультету. Львів. 2005.

Заславский М.А. Экологическая экспозиция в музее: пособие для музейных работников по конструированию музейных биологических экспозиций. Ленинград: Наука. 1986.

Пахомов О.Є., Кульбачко Ю.Л. Виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 2006.

Перейма Л.Й. Актуальні питання обліку, зберігання і вивчення музейних предметів у музеях, які здійснюють свою діяльність на громадських засадах. Методичні поради. Львів, 2010. 52 с.

3. Співробітники, які беруть участь у заходах щодо збереження та забезпечення належного функціонування Музейної колекції

У роботах із збереження і забезпечення належного функціонування Музейної колекції беруть участь такі співробітники університету:

Царик Й.В. – д.б.н., проф., зав. кафедри зоології біологічного факультету,

Шидловський І.В. – к.б.н., завідувач Зоологічного музею,

Сребродольська Є.Б. – к.б.н., доцент кафедри зоології,

Горбань І.М. – к.б.н., провідний науковий співробітник біологічного ф-ту,

Дикий І.В. – к.б.н., доцент кафедри зоології,

Леснік В.В. – асистент кафедри зоології,

Сеник М.А. – зберігач фондів II категорії Зоологічного музею,

Романова Х.Й. – зберігач фондів I категорії Зоологічного музею,

Пісулінська Н.А. – зберігач фондів Зоологічного музею,

Затушевський А.Т. – зберігач фондів I категорії Зоологічного музею,

Назарук К.М. – асистент кафедри зоології,

Струс Ю.М. – аспірант кафедри зоології,

Скирпан М. – студент 2 курсу кафедри зоології,

Ковальський М.М. – водій транспортного відділу ЛНУ ім. Івана Франка.

4. Навести заходи, які власник об'єкта НН здійснив щодо можливості користування ним іншими науковими установами

Підтримується і постійно оновлюється web-сторінка Зоологічного музею на сайті ЛНУ ім. Івана Франка (<http://zoomus.lviv.ua/>), де висвітлюються новини «життя» музеїв світу, ведуться її російська та англійська версії. У грудні (02.12.2012) започатковано рубрику «Постаті музею», присвячену 230 річниці створення нашого музею, святкування якої планується у 2014 році. У рубриці, представлено історію Зоологічного музею Львівського університету та його колекцій через біографічні описи (нарис) усіх персоналій музею, які доклалися до формування та збереження музейного зібрання. Зміна нарисів здійснюється кожні 7 днів.

Протягом звітнього періоду музейними колекціями мали змогу користуватися для підготовки дисертацій і наукових праць: Смірнов Н.А. співробітник Чернівецького краєзнавчого

музею (робота з колекціями земноводних і риб); Гірна Г.Я. співробітник Інституту екології Карпат НАН України (колекція павуків західної України доцента І. Бубулика та Я. Каричака), Рахель Карвало співробітник Національного музею при Федеральному університеті Ріо-де-Жанейро (робота з колекцією Е.-Ф. Гермара); Ніколас Редман співробітник м. Теддінгтон, Великобританія (скелети китоподібних) та працівники й аспіранти кафедри зоології.

Крім, безпосередньої роботи з фондами музею, протягом 2012 року 4500 осіб працювали з його віртуальною експозицією, колекціями та інформаційними ресурсами.

Вийшла з друку монографія «Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України», де наведено інформацію про майже всі університетські зоологічні збірки України, їх історію, склад та процес формування. У табличному вигляді подано інформацію про кількість фондів, які зберігаються у кожному з музеїв та їх адреси.

Підготовлено і рекомендовано до друку «Каталог оологічної колекції Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» нове видання доповнене і поправлене – подане у редакційний відділ Видавничого центру ЛНУ ім. І. Франка.

Ведуться роботи з підготовки рукописів нових каталогів: «Напівтвердокрилі комахи (Hemiptera, Heteroptera) з колекції Е.-Ф. Гермара у фондах Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» (частина друга) та «Каталогу колекцій земноводних Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка», «Каталогу типових зразків Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка».

Співробітниками музею опубліковано: 1 – монографію, 8 статей та 6 тез доповідей, 19 нарисів до енциклопедій Львова та Львівського університету.

Протягом 2012 року, експозиції Зоологічного музею мали змогу оглянути 7059 осіб для яких, п'ятьма співробітниками музею, було проведено 320 екскурсій.

Завідувач музею, Шидловський І.В. став переможцем конкурсу кращих музейних працівників Львова у номінації "Розвиток музею навчального закладу", результати якого оголошували 18 травня 2012 року в день святкування Міжнародного дня музеїв.

Зберігач фондів II категорії Зоологічного музею, Сенік М.А. є керівником гуртка «Зоологія» для слухачів Малої академії наук України при Львівському національному університеті. Керівництво науково-дослідницькими роботами учнів членів МАН України.

Публікації про роботу музею у засобах масової інформації.

1. Що робить морська королева в Україні? // Заможні регіони. – 20.01.2012. – <http://zaregiony.org.ua/shho-robit-morska-korova-na-ukrayinu/>
2. Зоологічний музей // Каменярь. – травень 2012. - № 4.
3. У Львові відзначили найкращих працівників музеїв // Галінфо. – 18.05.2012. – <http://galinfo.com.ua/news/110381.html>
4. Нашестя тарантулів та гаддя // ЗІК. – 19.07.2012. – <http://zik.ua/ua/news/2012/07/19/360352>
5. У діток з багатодітних та малозабезпечених родин – яскраві враження від Зоологічного музею // Офіційний портал мешканців Львова. – <http://city-adm.lviv.ua/portal-news/society/social-sphere/207327-u-ditok-z-bahatoditnykh-ta-malozabezpechennykh-rodyn-iaskravi-vrazhennia-vid-zoolohichnoho-muzeiu>

5. Перелік основних наукових публікацій за 2012 рік, які оформлені за використанням об'єктів Музейної колекції.

1. Шидловський І. Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України / І. Шидловський; ред. Й. Царик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 112 с.
2. Шидловський І.В. Роль і статус вузівських природничих музеїв у суспільстві / Шидловський І.В. // Міжнар. наук.-практ. конф. «Університетські музеї: європейський досвід та українська практика» : збірка праць. (Київ, 6–7 жовтня 2011 року). – Ніжин, 2012. – С. 405–413.
3. Шидловський І.В. Стан і перспективи розвитку зоологічних музеїв університетів України / Шидловський І.В. // II Міжнар. наук.-практ. конф. ІСОМ України «Сучасні аспекти природничої музеології» : матеріали конфер. (Київ, 11–14 вересня 2012 року). – К., 2012. – С. 23–25.

4. Загороднюк І. Поширення видів-двійників щура (*Arvicola*) в зоні контакту їхніх ареалів на заході України / Загороднюк І., Затушевський А. // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку (Шацьк, 6–9 вересня 2012 р.) : матеріали наук. конф. – Львів, 2012. – С. 15–19.
5. Затушевський А. Т. Методи вимірювання птахів під час стаціонарних досліджень / Затушевський А. Т., Шидловський І. В., Пісулінська Н. А. // *Troglodytes*. Праці ЗУОТ. – Вип. 2 (2011). – С. 52–65.
6. Шидловський І. ЗООЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ Львівського університету / І. В. Шидловський // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 10 : «З» – «Зор». – К : Поліграфкнига, 2010. – С. 692.
7. Шидловський І. ЗООЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ. / І. Шидловський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 539.
8. Шидловський І. ЗООЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ ЛНУ / І. Шидловський, А. Затушевський // *Енциклопедія Львова*. – Т. 4: Л-М. – Львів : ЛІТОПИС, 2012. – С. 408–409.
9. Шидловський І. ДИБОВСЬКИЙ Бенедикт Янович / І. В. Шидловський // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 7 : «Г» – «Д». – К : Поліграфкнига, 2007. – С. 567–568.
10. Шидловський І. ДИБОВСЬКИЙ (DYBOWSKI) Бенедикт Тадеуш. / І. Шидловський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 441.
11. Затушевський А. ЗАХВАТКІН Віктор Олександрович / А. Затушевський // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 10: «З» – «Зор». – К : Поліграфкнига, 2010. – С. 385.
12. Затушевський А. ЗАХВАТКІН Віктор Олександрович. / А. Затушевський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 525–526.
13. Сенік М. ГОЛОВАЧОВ Олександр Валерійович / М. Сенік // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 360.
14. Сенік М. ЗАВАДСЬКИЙ (Zawadski) Олександр. – / М. Сенік, А. Ровенчак , М. Мельник // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 506.
15. Шидловський І. ВОЗНЮК Марія Никонівна. / І. Шидловський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 298.
16. Шидловський І. ГІРШЛЕР (HIRSCHLER) Ян. / І. Шидловський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 347–348.
17. Шидловський І. ГОРБАНЬ Ігор Миронович. / І. Шидловський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 367.
18. Шидловський І. ДИКИЙ Ігор Васильович. / І. Шидловський, Є. Сребродольська // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 442.
19. Шидловський І. ЗДУН Всеволод Ілліч. / І. Шидловський, В. Леснік // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 530–531.
20. Затушевський А. БЕНЕДЮК Галина Олександрівна / А. Затушевський // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 193.
21. Білінська І. БРИГІДЕР Володимир-Сильвестр Васильович / І. Білінська, А. Затушевський, Ю. Ковалів // *Encyclopedia*. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 240.

22. Микітчак Т. І. ДЕНІСІВСЬКИЙ Олексій Володимирович / Т. Микітчак, А. Затушевський // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 434.

23. Хамар І. С. ІВЛЄВ Віктор Сергійович / І. С. Хамар, А. Т. Затушевський // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2-х т. – Т. 1: А-К. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 549.

24. Затушевський А. ЛОЦЬКИЙ ЯН / А. Затушевський // Енциклопедія Львова. – Т. 4: Л-М. – Львів : ЛІТОПИС, 2012. – С. 525–526.

6. Наукові результати, досягнуті у 2012 році за використанням об'єктів Музейної колекції.

6.1. Окремі об'єкти Музейної колекції у звітному періоді були використані під час виконання науково-дослідних тем кафедри зоології, зокрема: ОБ-90П “Вплив антропогенних чинників на гірські та рівнинні екосистеми природо-заповідного фонду західних областей України” Державний реєстраційний № 0111U001090. Керівник: проф. Царик Й.В. та в рамках наукової теми щодо збереження об'єктів, які становлять національне надбання Н/6 – 2005. Державний реєстраційний № 0108U002575. Керівник: проф. Царик Й.В.

Основні результати. Об'єктом дослідження були наземні гірські та рівнинні екосистеми природо-заповідного фонду (ПЗФ) західних областей України та їх біотичні компоненти. Дослідження заплановані на територіях природних заповідників “Розточчя”, “Торгани”, Рівненського, а також – Карпатського, Шацького, Яворівського, „Гуцульщина”, “Прип'ять – Стохід” національних природних парків. Предметом дослідження були антропогенні чинники та їх диференціація за наслідками впливу на компоненти екосистем регіонального ПЗФ. Мета розробки – виділити та диференціювати сучасні антропогенні чинники за походженням та векторами впливу на регіональні природоохоронні рівнинні й гірські екосистеми західних областей України для подальшої розробки теоретичних основ, методів та засобів захисту від наслідків антропогенної трансформації природного середовища. Проблему вирішували шляхом дослідження провінційних природних екосистем в умовах зростаючої антропогенної трансформації, які зазнають впливу постійних та нових антропогенних чинників.

Впродовж звітнього року здійснено експедиції «Моніторинг фауни Західного Полісся – «Прип'ять – 2012» в долини річок Прип'ять, Стохід і Случ. Продовжено дослідження міграцій та орієнтації птахів у заказнику «Чолгинський» (Яворівський р-н, Львівська область), закільцьовано біля 700 особин птахів. Продовжується контроль за змінами у популяціях зникаючих та рідкісних видів тварин на заході України.

6.2. Окремі експонати і експозицію Музею використовували у проведенні практикумів із зоології безхребетних та хребетних тварин, великого практикуму із зоології, спецпрактикуму та спецкурсів: орнітологія, теріологія, етологія, зоогеографія (1-5 курс) кафедри зоології ЛНУ ім. Івана Франка; для підготовки учнів шкіл області до олімпіад з біології та екології, Малої Академії наук, зокрема: 28-29 січня 2012 січня на базі біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка проведено III етап XXXIII Всеукраїнської учнівської олімпіади з біології; 19 лютого 2012 року – проведено II етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів районних, міських наукових товариств, малих академій, обласної Малої академії наук у 2011-2012 навчальному році; 13 жовтня 2012 року – I-ий етап XI Всеукраїнського турніру юних біологів; 8 грудня 2012 року – очний тур Інтернет-олімпіади з біології «Відкрита природнича демонстрація» 8–10 класи загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів Львова та області.

6.3. Відгуки на автореферати кандидатських дисертацій та рецензії:

1. Відгук на автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. біол. наук Милобога Юрія Валерійовича «Соколоподібні (Falconiformes) степової зони України: видовий склад, територіальний розподіл, динаміка чисельності та охорона», за спеціальністю 03.00.08 – зоологія;

2. Відгук на автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук Климук Олександри Олександрівни «Сезонні зміни консортивних зв'язків птахів у лісах Центрального Полісся», за спеціальністю 06.03.03 – лісознавство і лісівництво.

6.4. Співробітниками музею взято участь у щорічній звітній конференції біологічного факультету, де виголошено доповіді на тему: "Репрезентативність колекції плазунів Зоологічного музею", «Топічні зв'язки дятла звичайного в умовах Розточчя».

Крім того, взято участь у: VII науковій конференції «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку» (Шацьк, 6–9 вересня 2012 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції ІСОМ України «Сучасні аспекти природничої музеології» (Київ, 11–14 вересня 2012 року), X Міжнародній конференції «Врановые птицы в антропогенных и естественных ландшафтах Северной Евразии» (17–21 сентября 2012, Якорная щель, Россия), XXXII робочій нараді Азово-Чорноморської орнітологічної робочої групи (12-14 жовтня 2012 року, Вилкове).

7. Необхідність подовження терміну підтримки Музейної колекції.

Основними складовими Музейної колекції є неживі експонати з різноманітними властивостями та особливостями. Для збереження їх у належному стані необхідно проводити значний об'єм робіт, який полягає у: періодичному догляді та протруюванні (два і більше разів на рік), перевірці на наявність шкіроїдів та молей, і результатів їхньої життєдіяльності, чистоти й збереженості всіх (особливо ентомологічних) зразків, перевірці та доливанні фіксуючих розчинів до мокрих препаратів. Значна частина старих колекцій (понад 80 років) потребують постійної уваги, зокрема, догляду за температурою, вологістю й освітленістю.

Регулярне виконання вказаних робіт дозволить у подальшому зберегти Музейну колекцію в належному стані.